

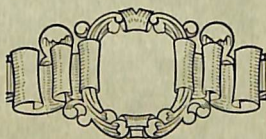
ՀԱՅԳԻՐԻՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԱՄԵՐԻԿԱԶՍՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ

ՏԻԿ. Կ. Ա. ՆԱԶԱՐ

1917

ԵՐԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ՊՕՍԹԸՆ

403
 1917 թվական
 Հայերէն մէջ լատին գրութեամբ
 Երևան
 Գ. Խ. Խաչատրյան

Զ. Թեմիսթոկլաս Զ. 403

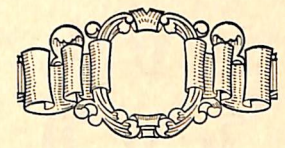
ՀԱՅԳԻՐԻՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ

ՏԻԿ. Կ. Ա. ՆԱԶԱՐ

1917

ԵՐԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ՊՕՍԹԸՆ

ա բ գ դ ե զ է ը թ
 ժ ի լ խ ծ կ հ ձ ղ
 ճ մ յ ն շ ո չ պ ջ
 ու ս վ տ ր ց ռ փ ք
 և օ Ֆ

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ
 Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Զ Ղ
 Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Զ Պ Ջ
 Ռ Ս Վ Տ Ր Ց Խ Փ Ք
 Օ Ֆ

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Այսպիսի դասագիրք մը պէտք չունի յառաջաբանի. որովհետեւ այս գրքոյկը ինքնին յառաջաբան մըն է Հայգիրքիս ամբողջ դասընթացքին համար:

Բայց կուզեմ Հայգիրքիս առաջին էջերուն սկիզբը քանի մը խօսք ըսել անոնց, որ իբրեւ ուսուցիչ այս գիրքը պիտի տան Հայ պղտիկներու ձեռքը:

Հայգիրքին բացարձակ նպատակն է միայն Հայերէն լեզուն սորվեցնել Հայ պղտիկներուն, իմ մայրական և ուսուցչական փորձառութեանց վրայ:

Նկատի առնելով միջավայրի իրական դժուարութիւնները, ես, ինչպէս դիտել տուի, փորձառութեամբ գտայ մեթոտ մը՝ Ամերիկայի Հայ փոքրիկներու Հայերէն սորվեցնելու համար. մեթոտ մը որ կատարելապէս մանկավարժական է, և վստահ եմ, որ այս մեթոտով Ամերիկայի Հայ մանուկներ դիւրութեամբ, և հետեւաբար շատ ալ սիրով պիտի սորվին իրենց մայրենի լեզուն:

Այդ մեթոտը երկու գլխաւոր սկզբունքի վրայ հիմնուած է,

Առաջին՝ պարզութիւն

Երկրորդ՝ կրկնութիւն

Պարզութիւն ըսելով կը հասկնամ Հայերէն լեզուի ամենէն ծանօթ և յաճախ գործածական բառերու համադրութիւնը, նոյնքան պարզ, նոյնքան գործածական ասացուածքներով ու նախադասութիւններով:

Զոր օրինակ, Հայգիրքիս այս առաջին տարւոյն մէջ՝ չկայ բառ մը, խօսք մը, որ պարզ, հետեւաբար դիւրահասկնալի չըլլայ: Այս գիրքին մէջ տղաք պիտի չհանդիպին անծանօթ և դժուար բառերու, հազիւ

պիտի տեսնեն քառալանց քանի մը բառեր, զորս ստիպուած էի գործածել:

Կրկնութիւն ըսելով կը հասկնամ, նոյն բառերու, նոյն խօսքերու, նոյն նախադասութիւններու, այլազան ու զանազան ձևերով յեղյեղումը՝ ձանձրոյթ չպատճառելու պայմանով:

Կրկնութեան մէթոտը Ամերիկեան մանկավարժութիւնն ալ որդեգրած է, մանաւանդ ոչ-Ամերիկացիներու Անգլիերէն սորվեցնելու համար, և պէտք է խոստովանիլ — մեծ ցաւով — թէ Հայերէնը Ամերիկայի Հայ պղտիկներուն համար կերպով մը սկսած է դադրիլ մայրենի լեզու ըլլալէ, և կրկնութեան մէթոտը եթէ հաճելի չթուի Հայերէնի վարժ եղողներու, բայց իրապէս օգտակար և մեծապէս արդիւնաւոր պիտի ըլլայ փոքրիկներուն համար, որոնք անզգալապէս կրկնուած և շեշտուած բառերով շուտով պիտի ընտելանան հայացի խօսուածքի և պիտի ըմբռնեն զանոնք, և պիտի սիրեն Հայերէն խօսիլ և գրել:

Պարզութեան եւ կրկնութեան մէթոտին լծորդած եմ նաեւ երեք որոշ պայմաններ:

Առաջին. — Հայերէն այբուբենի գիրերը սորվեցընել տղոց ամենէն շատ գործածական բառերու միջոցաւ:

Զոր օրինակ, ՏՈՒՆ, որ տղոց ծանօթ բառերուն ամենէն գործածականներէն մէկն է, առաջին դասին նիւթ ըրած եմ, և այսպէս հետզհետէ, այս դասագիրքի սկիզբէն մինչև վերջը, տղաք սորված պիտի ըլլան բոլոր Հայերէն գիրերը:

Դարձեալ պարզութեան համար առաջին դասերու մէջ գլխագիրները չեմ դրած, բայց դրած եմ ետքը: Այնպէս որ տղաք մեծ դիւրութեամբ տպագրուած գիրերու պարզ մէկ երկու ձևին կը վարժուին:

Երկրորդ. — Հայերէն բառերու հեզը մանկավարժական լուրջ դժուարութիւններէն մէկն է: Իմ փոր-

ձառութեամբ փոքրիկներու համար Հայերէն գիրերու բնական ձայները սորվեցնել աւելի լաւ է, քան թէ հին վերլուծական հեգի ձևը. այբ, բէն, գիւ, եւայն:

Արդ՝ այս գիրքին մէջ ուսուցիչներ և տղաք հաւասարապէս պիտի ըմբռնեն որ ես բառերը տղոց բընական և դիւրին կերպով հեգել տալու համար միացուցիչ գիծերով զատած եմ վանկերը, և անձայն կամ համար ձայնաւորները դրած եմ իհարկին, որ բառին կատարեալ հեգն ու արտասանութիւնը ինքնին հարթ և դիւրին ըլլայ: Այս մէթոտը ամենէն բնականն է ըստ իս: Եւ ուսուցիչները փորձով պիտի հաստատեն թէ տղաք ո՛րչափ դիւրութեամբ պիտի հեգեն բառերը և պիտի վարժուին վանկերը զատելու:

Ուշադրութիւն ըրած եմ որ բառ մը միայն մէկ անգամ միացուցիչ գիծով կամ գիծերով զատուի եւ համար ձայնաւորները միշտ չկրկնուին, այս պատճառաւ, զոր օրինակ, գր-լուխ բառը մէկ անգամէն եւ մէկ ակնարկով վանկերու զատուած և հեզուած տեսնելէ ետք, ա՛լ գլուխ ձևով պիտի տեսնեն, պիտի հեգեն, պիտի արտասանեն և պիտի գրեն:

Երրորդ. — Հայերէն Գրավարժութիւն: Տղաք պէտք է որ կարող ըլլան իրենց սորված բառերը այնքան դիւրութեամբ գրել:

Այս նպատակով ես դասերէն ոմանց վերջը դրի դրավարժութեան փորձեր միւլենոյն դասի բառերէն եւ խօսքերէն:

Իսկ գրութիւնը դիւրացնելու համար ընտրեցի Հայերէն գիրերուն միագիծ դրութիւնը: Ինչպէս յայտնի է Հայերէն գիրերուն մեծ մասը ձեռագրի մէջ կրկնագիծ են. (այսպէս բ. դ. ե, ք. ի. խ. ս. ր.) ու մնացածներն ալ պոչերով ու ծայրերով կը զարգարուին:

Ըստ իս աւելորդ է պղտիկներուն յոգնութիւն եւ դժուարութիւն պատճառել այդ ոչ էական գիծերով և գրչի խաղերով:

Հայ տղոց պէտք է սորվեցնել Հայերէն գիրերուն ամենէն պարզ ձևերը, և երբ անոնք գիտակցութեամբ սորվին գիրերու պարզ և հիմնական ձևերն ու կազմերը, ետքը իրենց համար շատ դիւրին պիտի ըլլայ գեղազրել զանոնք իրենց ճաշակին համեմատ:

Պիտի խնդրեմ ուսուցիչներէն, որ նկատի առնեն այս բոլոր բացատրութիւնները և գործածեն դասագիրքն դասախօսութեան համար, և վստահ եմ որ թէ իրենց և թէ պղտիկներուն աշխատութեանց արդիւնքը շատ գոհացուցիչ պիտի ըլլայ:

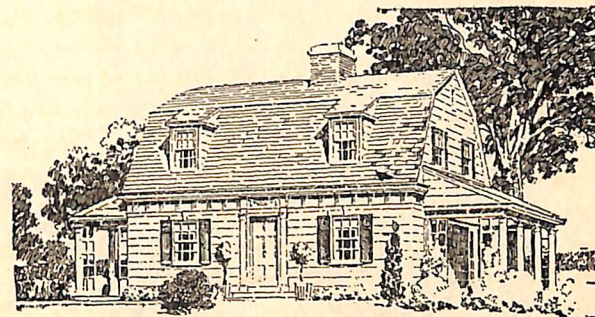
Այս դասագիրքը պղտիկներուն հաճելի և սիրելի ընծայելու համար ո՛չ միայն խնամք տարի ուսուցման մէթոտին, այլ նաև նիւթերու ընտրութեան, պատկերներու պատրաստութեան, թուղթի և տպագրութեան գեղեցկութեան:

Կարելի եղած ամէն ջանք ի գործ դրած եմ որ ՀԱՅԳԻՐԻՔԸ ըլլայ Ամերիկայի Հայ տղոց իրական եւ անմրցելի դասագիրքը:

Երանի՛ թէ իմ այս ջանքս գոնէ չափով մը օգնէր Հայութեան պահպանութեան Ամերիկայի մէջ:

Այս ոգիով աշխատած եմ իմ թէ ուսուցչութեան և թէ ՀԱՅԳԻՐԻՔԻՍ պատրաստութեան ատեն, և այս ոգիով ալ կը նուիրեմ զայն Ամերիկայի Հայոց նորափրթիթ սերունդին:

Տիկ. Կ. Ա. ՆԱՋԱՐ

տ ու ն

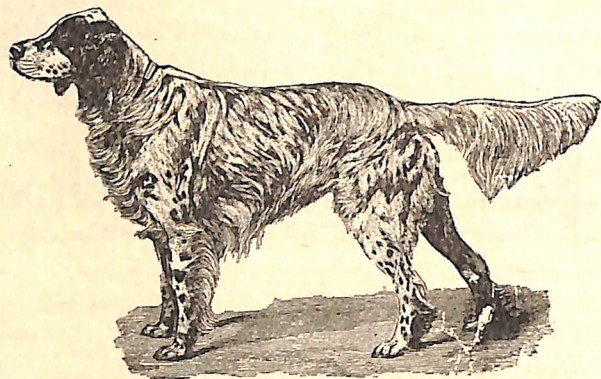
տու Նը, տունը

ա-հա տունը

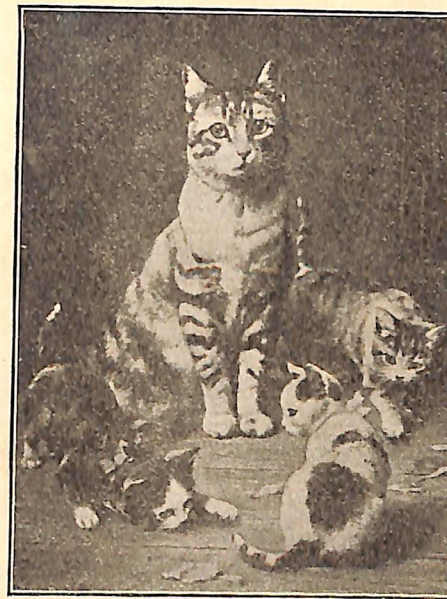
տես սա տունը

տուն, տունը

սա տունը

շուն, շուներ,
ահա մեր շունը,
տե՛սար մեր շունը,
տե՛սար մեր տունը,
ահա մեր շունը,
ահա մեր տունը:

աւրամ կա-տուն
արամ տես սա կատուն,
ես տեսայ կատուն.
ես տեսայ շունը,
այս կատու է, այն շուն է:
շունը և կատուն,
մը-տան տունը
մտան մեր տունը:

Արամ Կատուն և շուն .
Էս տեսայ շունը:

մ ու կ

մ ու կ, մ ու կ ր, տ ե ս աւ,
կ ա տ ու ն տ ե ս աւ մ ու կ ր,
կ ա տ ու ն և մ ու կ ր,
մ տ ա ն մ եր տ ու ն ր,
կ ա տ ու և շ ու ն և մ ու կ,
կ ա տ ու, կ ա տ ու, տ ե ս ս ա մ ու կ ր,
ա հ ա մ ու կ ր, ա հ ա տ ու ն ր,
ա հ ա շ ու ն ր, ա հ ա կ ա տ ու ն:

Մ ա յ ր ի կ, Կ ի ս ա յ մ ու կ ր, զ ու ն ր:
Կ ա տ ու ն և Կ ու ն ր:

մ ա յ - ր ի կ

մ ա յ ր, մ ա յ - ր ի կ, մ ա յ ր ի կ,
ի մ ս ի - ր ու ն մ ա յ ր ի կ,
տ ե ս մ եր կ ա տ ու ն,
կ ա տ ու ն տ ե ս աւ մ ու կ ր,
շ ու ն ր տ ե ս աւ կ ա տ ու ն և մ ու կ ր,
մ ա յ ր ի կ, ս ի ր ու ն մ ա յ ր ի կ,
տ ե ս կ ա տ ու ն, շ ու ն ր, մ ու կ ր,
տ ե ս ա ն մ եր դ ու ու ր
մ ր - տ ա ն մ եր տ ու ն ր,
մ տ ա ն մ եր դ ու ու ր:

Մ ա յ ր, Մ ա յ ր ի կ, Մ ջ ր ա ն, Մ ջ ր ա ն.
Կ ի ս ա ն, Կ ի ս, Կ ու ու,
Կ ու ու ջ, ս ի ր ու ն, Կ ա տ ու:

ո՛ր ես սաթենիկ,
 մայրիկ, հոս եմ,
 ո՛ր է եղբայրըդ,
 ո՛ր եղբայրըս, մայրիկ,
 աւրամը, արամը,
 արամը հոս է, դուռին մօտ:
 արամ, հոս եկուր,
 տես մեր կատունն և շունը
 սեղանին տակը մըտան,
 ո՛ր մտան, սեղանին տակը:

Ասթենիկ, Իզայր, Իզայրս .
 ուր, Արամ, արթու, դուռ,
 սիդան, Տօր, հոս, Իզայր:

սաթենիկ

արամ, դուն դուրս գընա,
 սաթենիկ, դուն ալ սեղանը շտկէ:
 հիմա հայրիկըդ կուգայ.
 ա՛յո՛, մայրիկ, հիմա կը շտուկեմ:
 ահա կըտաւը, կտաւը,
 ահա պընակը, պնակը,
 հիմայ կարգըն է դըգաւին,
 դանակին, դգաւին, դանակին.
 մէկ մէկ ալ գաւաթ, գաւաթ,

ա-թոռ մը լայրիկիս,
աթոռ մը հայրիկիս,
աթոռ մը արամին,
աթոռ մըն ալ ինձ:

դուրս, Գնա, Կու-ն ալ, Չորհէ .
Ախլան, այս, Բիճայ, Կու Գայ,
Բայրիկ, պնակ, Կ-Գալ, Կանակ,
Գաւաթ, աթոռ, Ինձ, Տ.Տ.Տ.

Սիրելի Արմինէ,

Ես կրնամ նամակ գրել:

Մենք ունինք տուն մը, կատու մը եւ
շուն մը:

Եղբայրս կը խաղայ դուրսը:

Ես սեղան կը շտկեմ, գաւաթ, պնակ,
աթոռ, դգալ ալ կը դնեմ, հայրիկիս, մայ-
րիկիս, Արամին եւ ինձ համար:

Դուն ալ նամակ կրնա՞ս գրել:

Սաթենիկ

Կու-ն, Կու-նը, Մի, ահա,
է, այս, Կիսար, Չու-նը:
այ, ու, Կ, ն, Է, ա, ը,
է, ր, Է, ս, յ, Յ:

ՓԻՍԻԿ

Եկուր, փիսիկ,
Շո'ւտ, շո'ւտ եկուր.
Քեզ պիտի տամ
Լաւ կերակուր:

Կտոր մը միս
Նաեւ մածուն
Երբեմն ալ հաց
Կը սիրես դուն:

Ալ կշտացար,
Աղուոր փիսիկ,
Կարդա' մըռ մըռ
Նստած մօտիկ:

կ, ու, այ, աք, շուհ, փես,
կարու, ահա, փեսայ, փեսայ:

ԽԱՂ, ԽԱՂԱՆԻ

Արա'մ, եկուր պարտէզ եր-թանք. ես
պուպ-րի-կըս առ-նեմ, դուն ալ առ կառ-
քըդ:

Ես շատ կը սիրեմ պուպրիկս:

Ես ալ կառքս շատ կը սիրեմ:

Սաթենիկ, սա տըղաք ալ գան մեր
պարտէզը, եւ խաղանք:

դ, թ, փ, բ, ք, յ, լ, ֆ, ի, ց.
ո, օ, ու, ի, է, հ, ջ, շ, շ, փ.
հ, ն, ւ, ւ, խ, ու, ը, յ, ց.

Կա-րի-նէ, գնա՛ պուպրիկդ ալ բեր եւ
խաղանք:

Տի-րան, դուն ալ ձիդ բեր, եւ կառք
խաղանք:

Կարինէ հիմա կուգայ,

Իր պուպրիկը կը բերէ,

Մի-ա-սին կը խաղանք:

Կարինէ՛ շուտ եկուր, շո՛ւտ:

Տե՛ս, հոս, վարդին քով

Օր-րան մը շի-նե-ցի:

Կարինէ՛, դուն վարդ կը սիրե՞ս,

Ես չատ կը սիրեմ վարդը,

Շատ աղուոր հոտ մը ունի:

Նա-յէ, պուպրիկս կը քը-նա-նայ օր-
րանին մէջ:

Եկո՛ւր, հոս, վարդին քով նըս-տինք,

Ես օ-րօր ըսեմ,

Դուն ալ միասին ըսէ՛, Կարինէ:

Օ Ր Օ Ր

Օրօր, օրօր,

Իմ պուպրիկիս

Օրօր, օրօր

Իմ սիրունիս:

Օրօր ըսէք

Անուշ հովեր,

Օրօր ըսէք

Վարդի թու-փեր.

Օրօր ըսէք,

Իմ սիրունիս,

Օրօր ըսէք

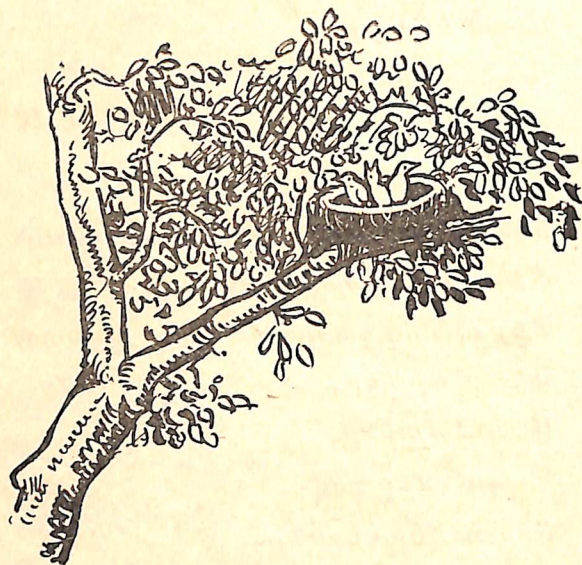
Իմ պուպրիկիս:

Սաթենիկ, տե՛ս սա քա-րե-րը,
 Եկո՛ւր տուն մը շինենք,
 Մեր պարտէզին մէջ,
 Դուն ալ օգ-նէ ին-ծի:
 Տունը պուպրիկին համար է:
 Ահա՛ դուռը շինեցի,
 Պա-տու-հան մըն ալ,
 Եր-կու պատուհան
 Պատուհանը բաց է
 Հիմա կրնամ փակել:
 Դուռը փակէ՛, դուռը բա՛ց:
 Այս պարտէզին դուռն է:
 Ահա շը-նի-կըս ալ եկաւ,
 Եկուր սիրուն շնիկ
 Տե՛ս, տուն մը շինեցի
 Սաթենիկին պուպրիկին համար:

Բ, Կ, Թ, Կ, Ի, Է, Ի, Վ, Գ, Է,
 Ժ, Կ, Ի, Կ, Կ, Ի, Ժ, Կ, Ժ, Ժ,
 Կ, Կ, Ի, Կ, Կ, Կ, Կ, Կ, Կ, Կ.

Արամ եկուր,
 Սա ծա-ռին տակ,
 Կա-նաչ խո-տին վրայ,
 Նստինք, խաղանք,
 Սեղան շտկենք.
 Քիչ մը հաց պա-նիր,
 Քիչ մըն ալ կա-րագ:
 Ահա հայրիկը,
 Ահա մայրիկը,
 Կուգան մեր քով.
 Տեսան մեր սեղանը,
 Հայրիկ, նստիր խոտին վրայ
 Մայրիկիս քով,
 Արամ, դուն ալ նստիր,
 Ահա փի-սի-կը եկաւ,
 Շնիկս ալ կուգայ:
 Հիմա շատ ուրախ եմ:

Տառ , Կարգ , պատեր , Կարգ ,
 Կարգ , Կարգ , Կարգ , Կարգ ,
 Կարգ , Կարգ , Կարգ , Կարգ .

Սաթենիկ, տե՛ս սա թըռ-չու-նը,
 Մեր ծառին վրայ,
 Ի՞նչ սիրուն է ան,
 Ահա կ'երգէ թռչունը,
 Ճիւ, ճիւ, ճիւ, ճիւ:
 Տե՛ս, թըռաւ հիմա,
 Մըտաւ իր բոյնը,
 Մայրիկ, ո՞վ չինեց
 Մեր ծառին վրայ,

Թռչունին փոք-րիկ տունը,
 Թռչունները չինեցին:
 Հայրիկն ալ փայտէ բոյն մը չինեց,
 Թռչուններուն համար:
 Հայրիկը շատ բա-րի է,
 Թռչունին բոյնը իր տունն է,
 Թռչունը իր բոյնին մէջ կը նստի, կը
 քընա-նայ:
 Ես ալ կընամ չինեւ,
 Թռչունի բոյն մը:

*Թըռչու-ն , Թռչու-ն , Բոյն , Կո-ն ,
 Կը Թռչի , Թռաւ , սիրու-ն Թըռ-
 չու-ն Կոս Բոյն :*

Մայրի՛կ, տե՛ս, պատուհանին մօտ,
Թռչուն մը եկաւ,

Տե՛ս, ի՞նչ կ'ըսէ,

Ես թռչուն մըն եմ,

Կրնամ թռչիլ,

Սիրուն բոյն մը ունիմ,

Հոս, ծառին վրայ,

Կը սիրեմ պարտէզ,

Ծառ, ծաղիկ, կանաչ,

Ահա ես թռայ,

Չար կատուն կուգայ.

Թը՛ռ, թը՛ռ, թը՛ռ,

Ճիւ, ճիւ, ճիւ:

Տառ, Տաղի՛կ, պարտէզ, Թռչուն,
Կայտ, Կանաչ, Բոյն, Կոտն,
Թռչիլ, Բռնիլ, ուրիշ.

Սիրելի Շուշան,

Արամին հետ մեր պարտէզը ելանք:

Արամ տուն մը շինեց Պուպրիկիս:

Տունը ունի դուռ եւ պատուհան:

Ծառին տակ սեղան շտկեցի,

Պանիր, հաց, կարագ կերանք:

Մայրիկս եւ հայրիկս ալ կերան:

Պուպրիկիս օրրան շինեցի,

Եւ օրօր ըսի:

Դուն ալ եկուր մեր պարտէզը,

Քեզ շատ կը սիրեմ:

Սաթենիկ

Սիրելի Վահէ,

Մեր պարտէզը, ծառին վրայ բոյն մը
կայ:

Թռչունին տունն է այն,

Հայրիկս ալ կը շինէ բոյն,

Թռչունը իր բոյնին մէջ կը նստի, կը
քնանայ:

Ես ալ շինեցի թռչունի բոյն մը:

Հայրիկս ծառին վրայ կախեց զայն:

Թռչունը ուրախ, ուրախ թռաւ,
Ճիւ, ճիւ, ճիւ, ճիւ, երգեց:

Արամ

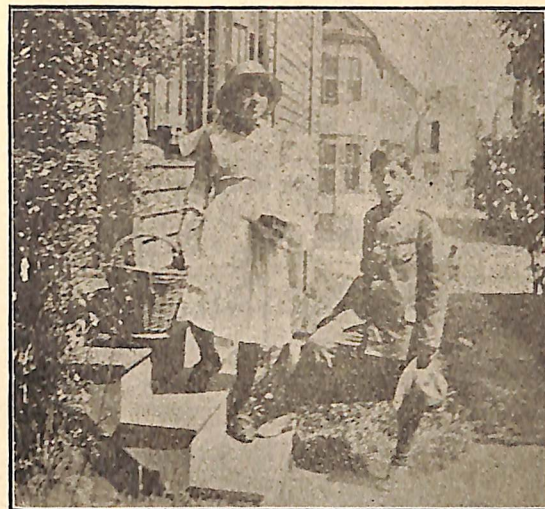
ԱՂՋԻԿ ԵՒ ԹՈՒՉՈՒՆ

Ա՛խ, սիրուն թըռչնակ,
Ինչո՞ւ չես երգեր դուն,
Նըստեր ես տըխուր,
Ձե՞ս սիրեր մեր տուն:

— Ա՛յ, բարի աղջիկ,
Բանտ է այս վանդակ,
Թող տուր ես թռչիմ,
Ըլլամ երջանիկ:

Է՛հ, աղուոր թըռչուն,
Ես քեզ թող կուտամ,
Բայց խօսք կուտա՞ս դուն,
Որ նորէն դաս հոս:

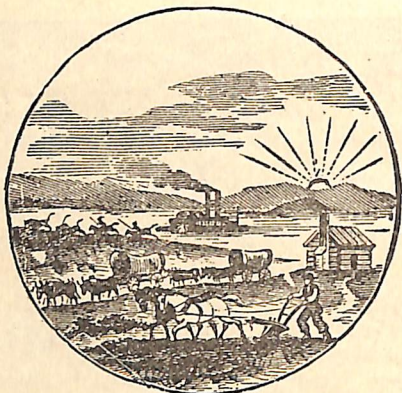
— Ձէ՛, բարի աղջիկ,
Գէշ է վանդակը,
Կուգամ երգել քեզ,
Հո՛ն, վարդին մօտիկ:

Արա՛մ, մայրիկս ըսաւ, որ մեծ հայ-
րի-կենց երթանք:

Մեծ հայրիկը ա-գա-րակ ունի,
Ես շատ կը սիրեմ ագարակը,
Մընաս բարով, հայրի՛կ,
Մընաս բարով, մայրի՛կ:
Ահա մենք կ'երթանք,
Ձեզի նամակ կը գրենք,
Հոն շատ բարի կ'ըլլանք:

ագարակ, հայ-րի-կի նշ, մեծ
հայրիկ, մեծ մայրիկ, մասնա բա-
րով, բարի. կ'երթանք, նամակ:

Սաթենի՛կ, կը տեսնե՞ս մեծ հայրիկենց
աղարակը:

Այո՛, կը տեսնեմ,

Ո՞ւր է, հո՛ն է:

Գետինը ի՞նչպէս կանաչ է,

Ո՛րքան ծառեր կան:

Կը տեսնե՞ս մեծ հայրիկը,

Աղարակին մէջն է,

Մեծ մայրիկը ո՞ւր է, չեմ տեսներ:

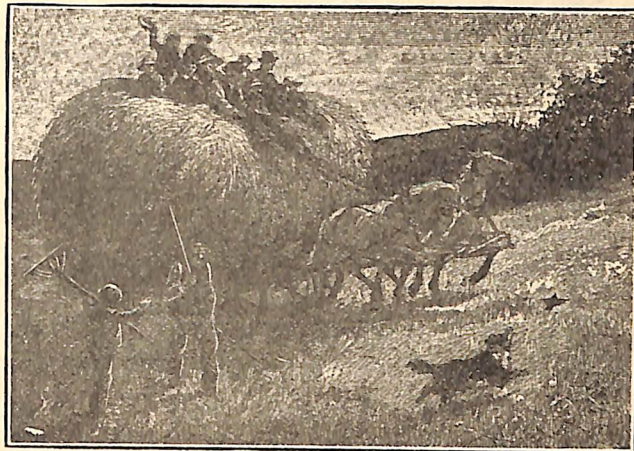
Ան ալ տան ներսն է:

Քալէ՛, չուտ քալէ՛:

Հիմա կը հասնինք,

Ո՛հ, շատ ուրախ եմ:

Դալէ , նիւս , թծ , հոն է .
կանաչ գիւղիւն , ցիւնիւն , Կը
ցիւնիւն , շուտ , հասնիլ , ուրախ .

Բարի լոյս, մեծ հայրիկ,

Բարի լոյս, սիրուն Սաթենիկս,

Բարի լոյս, աղուոր Արամս.

Հայրի՛կ, ո՞ւր է մեծ մայրիկը,

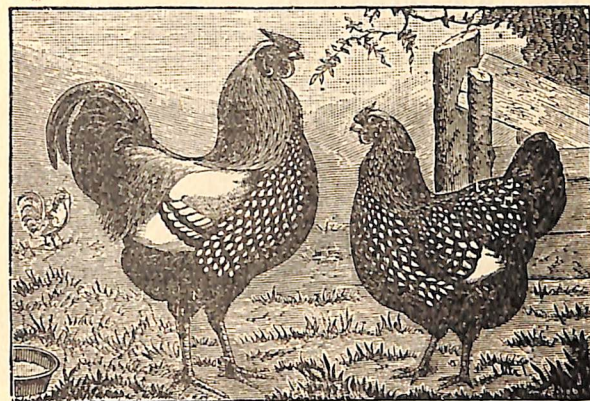
Ներսը, հո՛ն ,տան մէջ:

Ծնիկն ալ հետը,

Տե՛ս շուտ շուտ կը վազէ շնիկը,

Նայէ՛, պատուհանը նստեր է,
 Ո՛հ, ի՞նչ աղուոր է այս տեղը,
 Ես պուպրիկս ալ բերի,
 Նայէ՛ մեծ մայրիկ:

*Բարի չայս, ՌՏ Բայրիկ, ՌՏ
 Տայրիկ, ագարակ, Նայէ՛, տիւն .
 շնիկ, հիւրը, աղո՛որ, սիրո՛ւն :*

Սաթենի՛կ, եկո՛ւր, եկո՛ւր,
 Տե՛ս, հաւին տունը,
 Հաւին տունը կ'ըսուի հաւնոց,
 Տե՛ս, հաւ-կիթ-նե-րը,
 Մէկ, երկու, երեք,
 Ա՛ռ, Վեր-ցուր, գետ-նէն ,
 Դիր այս զամբիւղին մէջ:
 Ահա՛, մայր հաւը,
 Կըտ, կըտ, կըտ կ'ընէ,
 Ի՞նչպէս ճերմա՛կ է,
 Մեր քովը կուգայ:

Տես ձա-գուկ-նե-րը,
Ի՞նչպէս ղեղին են:
Նա-յէ', Արամ, նա-յէ',
Ո՞րչափ շատ են:
Մէկ, եր-կու, ե-րեք, չորս,
Հինգ, վեց, եօ-թը ու-թը:
Ծիւ, ծիւ, ծիւ, ծիւ,
Ահա կը վազեն,
Մայր հաւին քով:

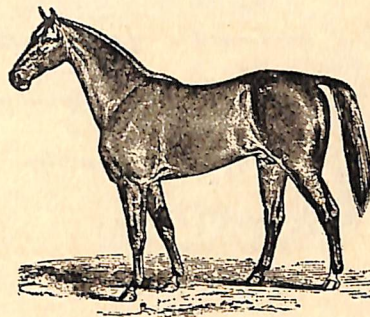
*հաւ, հաւ-կիթ, փոփրիկ, Կ-ի-ղիւն,
չաթիւն, Ծերմակ, կը վազիւն.
Տօյ, հինգ, յաւ, կրկն, ծիւ-ծիւ:*

Մօ, մօ, մօ,
Կո-վը կը կան-չէ,
Ան ձագ ալ ունի,
Կովը խոտ կու-տէ,
Կովը կաթ կու տայ,
Մեծ մայրիկը կա-թը կը կը-թէ,
Կաթէն՝ մածուն եւ կարագ կը չինէ,
Պանիր եւ թան ալ կը չինէ,
Շատ կը սիրեմ մեծ մայրիկին կա-
րագը,
Ի՞նչ սիրուն է կովին ձա-գը,
Մեծ, մեծ աչ-քեր ունի,

Մեզի կը նայի,
Եկո՛ւր, մօտը երթանք,
Կովը մօ, մօ, մօ,
Հոր-թու-կը կը կանչէ,
Կովը կարմիր է,
Հորթը կարմիր եւ ճերմակ,
Ահա՛ ուրիշ կով մըն ալ,
Ա՛ն ալ ճերմակ եւ սեւ է,
Կովը եւ ձագը, գոմը մտան,
Գոմը, կովին տունն է:

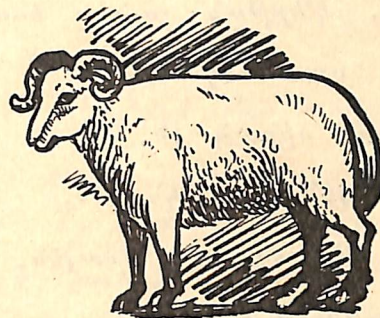
*Կով, հորթ, հորթուհ, Կովիւր, աչք,
Ծոյ, հիւսու, Կը վազէ, Գոմ, Կը
Նիւնէ. Կարմիր, թիւ թիւ, սեւ:*

Ահա մեծ հայրիկին ձին,
Խո-շոր ձի մըն է,
Գոյ-նը ճերմակ է,
Եր-կար պոչ մը ունի,
Վը-զին վրայ երկար մազեր ունի,
Հիմա ջուր կը խըմէ,
Ձին խոտ կուտէ,
Ձին շատ խելացի կենդանի է
Կ'ըսէ մեծ հայրիկը,
Արամ ձի-ուն վրայ նստաւ,
Ձին ըս-կը-սաւ վազել:

Ագարակէն դուրս ելաւ,
Նայէ, ճամբուն վրայ կ'երթայ,
Խեղացի ձին բերաւ Արամը,
Մեծ հայրիկին ագարակը:
Ձին ա-խո-ւը մտաւ,
Խոտ ու վարսակ կուտէ:

*Զի, Դիրմաւ, պոչ, Սաղիւր ունի,
Իրհար, վշին, խելացի, խոտ, ջուր,
Ծածկայ, վաղիւ, դուրս, կիւնդաւնի:*

Մէ, մէ, մէ,
Ոչ-խա-րը կուգայ
Ագարակին մէջ, կա-նաչ խոտ կուտէ,
Տէս, Արամ, ո՞րչափ շատ են,
Կա-նաչ, կանաչ խոտերը կերան,
Ջուր խը-մե-լու կ'երթան:
Այսօր շատ տաք է,
Ոչխարները խոտին վրայ կը պառ-
կին:
Մեծ շունն ալ հոն է,
Շունը ոչխարներուն պա-հա-պա-
նըն է:

Ահա՛, կ'երթան շունին ետեւէն:

Տե՛ս, գառնուկները,

Ո՞րչափ սիրուն են,

Մայրիկէն կաթ կ'ուզեն,

Մէ, մէ, մէ, կը մա-յեն,

Ալ ի-րի-կուն է

Քընա-նալ կ'երթան:

ռէ-յար, Գառնուկ, Կաթ, Կ'ու-
զի՞ն, Երեւոյ, ջո-ր, խը-միշ, Կ'ի-
թան, Դը-նա-նալ. քաթ է այսօր.
Ընդիշ, Կը Ընդիշ, մէ, մէ:

Սիրելի մայրիկս,

Շատ կը սիրեմ մեծ հայրիկենց ա-
գարակը,

Արամ ալ շատ ուրախ է,

Հաւը հաւկիթներ ունի:

Մէկ հատն ալ դեղին, դեղին վառ-
եակներ ունի:

Վառեակները շատ սիրուն են:

Մեծ հայրիկը կովեր ալ ունի,

Ուրոնք շատ շատ կաթ կուտան:

Մեծ մայրիկը, կաթէն շինեց մա-
ծուն, պանիր, կարագ:

Ուշիարները ճերմակ, ճերմակ բուրդ
ունին:

Գառնուկները մէ, մէ, մէ, կը մա-
յեն, կաթ կ'ուզեն մայրիկէն:

Մայրիկ դուն ալ հոս եկուր:

Սաթենիկ

Սիրեւի հայրիկս,

Մեծ հայրիկին ձին շատ խեղա-ցի

է:

Զի-ուն խոտ եւ ջուր տուի,

Ան-գամ մըն ալ վրան նստայ,

Ագարակէն դուրս ելայ,

Շատ կը սիրեմ հոս մնալ.

Հայրիկ, դուք ալ հոս եկէք,

Եւ ա-մէն-քըս ալ հոս կե-նանք:

Արամդ

ԳԱՌՆՈՒԿԸ

Սիրուն, անմեղ իմ գառնուկ,

Բուրդդ ճերմակ ու փափուկ,

Վազելով դաշտ ու արօտ,

Մօրդ կը քաշես կարօտ:

Մի' լար, գա'ռնուկ, սիրական,

Փոքրիկ տղու մը նման,

Կուգայ մայրդ, հետը շատ

Կը բերէ քեզ անուշ կաթ:

Մնաք բարով մեծ հայրիկ,
 Մնաք բարով մեծ մայրիկ,
 Հայրիկը նամակ գրեր է,
 Մայրիկը մեզ ուզեր է,
 Ալ տուն պիտի երթանք,
 Շատ սիրեցինք ագարակը,
 Հաւերը, վառեակները, կովերը, հոր-
 թերը,

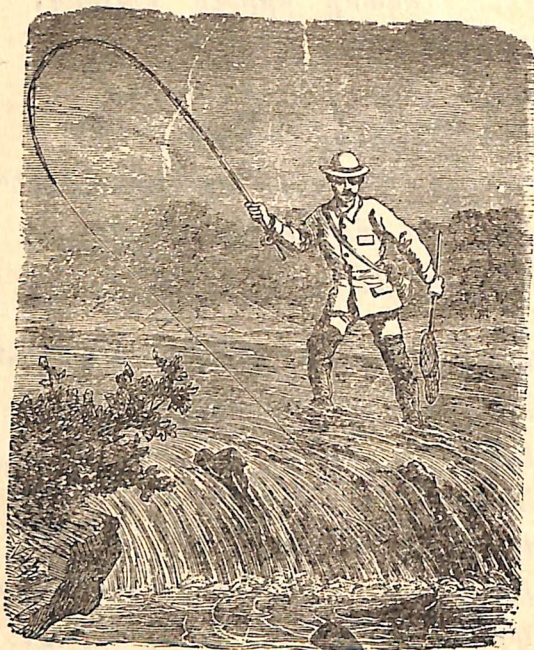
Ոչխարները եւ գառնուկները,
 Նաեւ խելօք ձին,
 Շնիկն ու կատուն:
 Մնաք բարով, մնաք բարով,
 Գալ ամառ նորէն կուգանք
 Հայրիկին ու մայրիկին հետ:

*Տնայ բարով, նամակ գրէ՛ցի,
 պիտի իրթանք ագարակը. ամա-
 ռը կու գանք:*

Ահա', եկանք սիրուն մայրիկ,
 Արամին հետը,
 Նայէ քեզի ի՞նչեր բերինք,
 Մեծ մայրիկը տուաւ,
 Պանիր, կարագ, հաւկիթ, մածուն,
 Քեզի եւ հայրիկին համար:
 Մեծ հայրիկն ալ լեցուց սա կո-
 ղովը,
 Նայէ', ի՞նչեր կան, ի՞նչ անուշ
 պըտուղներ:

Խընձոր, տանձ, սաւոր,
 Կեռաս եւ խաղող,
 Ընկոյզ եւ նուշ,
 Ագարակին մէջ շատ ծառեր կան:
 Ծառերէն պտուղ քաղեցինք,
 Շատ ուրախ էինք հոն,
 Մայրիկը շատ բարի է:
 Գալ տաւրի նորէն կը ղըր-կէ մեզ:

*խնձոր, սաւոր, տանձ, կեռաս,
 խաղող, ընկոյզ, նուշ, անուշ,
 քաղեցինք, խաղի-ցինք, կողով,
 պտուղ, հաւկիթ, մածուն, պանիր:*

Արա՛մ, պատ-բաստ եղիր,
Մայրիկը մեծ պարտէզը պիտի տա-
նի մեզ:
Այս պարտէզին մէջ մեծ լին մը
կայ,
Լինին մէջ շատ ձու-կեր կան,
Մեծ ու պզտիկ միշտ կը լո-ղան,

Հիմա հա-սանք պարտէզը:
Եկուր, նայէ, ո՞րչափ շատ են ձու-
կերը,
Հիմա քիչ մը հաց նե-տենք,
Տե՛ս, տե՛ս, ի՞նչպէս կուտեն:
Սաթենիկ, ահա թուղ-թէ նա-ւա-
կըս,
Հիմա ջուրին վրայ դնենք,
Ահա հեռուն կ'երթայ, կը սա-հի,
Նաւակս կարմիր է:
Հիմա ինծի կուգայ,
Ջուրէն դուրս հանեմ:

Նաւակ, ջու-հ, ջու-հիւր, Կարմիր,
Թուղթ, Թուղթէ, Կը չողան, Քճ,
ԿՅ, Կայ:

Լիճին մէջ նաւակըս,
Ի՞նչ հանդարտ կը սահի.
Մէկ մը աջ, մէկ մը ձախ,
Մեղմ հովը կը տանի:

Տե՛ս, կուգայ այս կողմը,
Ի՞նչ հպարտ կը քալէ.
Շատ ուրախ եմ հիմա,
Որ մեզի մօտ կուգայ:

Ըս-կի՛ւ-ռը, սկի՛ւռը, սկի՛ւռը,
Ծառին վրայ ե-լաւ.
Ահա վար իջաւ,
Քիչ մը հաց նետենք,
Քիչ մըն ալ պիտ-տակ,
Տես ի՞նչպէս կը կո-տըր-տէ,
Նըս-տած, երկու թա-թիկ-նե-րով
բըռ-նած է,
Սուր սուր ակ-ռա-նե-րով կը կո-
տըրտէ,
Միջուկը կը հանէ:
Հիմա չորս հատ եղան:
Ո՞րչափ սիրուն են,

Գեղեցիկ պո-չեր ունին:

Սկիւռը ծառին վրայ

Կը քնանայ գիւ-շե-րը:

Թռչունին պէս՝ ան ալ բոյն ունի.

Կ'ըսեն թէ սկիւռը շատ խե-լա-ցի

է:

Սկիւռը պոչ ունի, զատ խելացի է:
 պիտրանց կը հոգորդէ, Կո-ղզի-դէ,
 Տիգու-կը Կ'ո-ղէ, Կը Բնանայ, Բա-
 թիկնէրով կը Բռնէ:

Հա'յրիկ, Ի՞նչ է այս մեծ շէն-քը,
 Տը-ղա-քըս եկէք, ներս մտնենք որ
 տեսնէք.

Ահա ա-ռիւծ մը եր-կա-թէ վան-
 դա-կի մէջ է.

Առիւծը միս կուտէ.

Տես սա խոշոր կենդանին,

Մանր աչքեր ունի,

Երկար քիթ մը ունի,

Տղաս, ան իր պա-տի-ճըն է,

Երկար ակռաներ ալ ունի,

Ասիկա փի-ղըն է,

Փիղը շատ խելացի կենդանի է,

Ամէն բան կուտէ

Պատիճով կը բըռնէ,

Բերանը կը տանի,

Աս մարդը իր տէրն է,

Փիղը ամէն տեսակ խաղեր կրնայ
 ընել:

Վիղ, պապիժ, Բիլան, Քիթ, Տիս,
 ահուանի, վանդան, Իրիւթ, խո-
 շոր, առիւծ, Տիս Կ'ո-ղէ, Տանր
 աչիւր ունի, Յէշ, Յէշ, Տի, Յէշի:

Եկէք, երթանք պարտէզին միւս
կողմը:

Հոս ալ թռչուններ,

Ո՞րչափ սիրուն են,

Փետուր-նե-րը գոյն գոյն են:

Ոմանք կը պոռան, կը ճը-չեն,

Ու-րիշ-ներ ալ կ'երգեն,

Վան-դակ-նե-րու մէջ,

Վեր ու վար կը թռչին,

Դուրս ելնել կ'ուզեն,

Ոմանք ալ ջուրին վրայ կը լողան,

Նաւի պէս կը սա-հին,

Ասոնք սա-գեր են, ասոնք բա դեր
են,

Ասոնք ալ կա-րապ-ներ են,

Տէ՛ս, ա-սոր պոչը,

Ահա մէկն ալ այս կողմը, պոչը
մեծ մեծ բացաւ,

Այս ալ սի-րա-մարդ է,

Ո՛հ, ի՞նչ գոյ-ներ կան:

Ի՞նչպէս կը փայ-լին:

Կոյն, Գոյն Գոյն, փխրու, դէր,
կը փայլին, կը պոռան, կ'ուզին.
սաք, սաքի, բաք, բաքի,
կարապ, կարապներ, սիրամարդ:

Սիրելի մեծ մայրիկ,

Մեր տունը եկուր, քեզ շատ կարօտցայ,

Մայրիկին հետ օր մը պարտէզ գացինք,

Հոն լիճ մը կար, լիճին մէջ շատ ձուկեր կային:

Լիճին վրայ թուղթէ նաւ մը դըրինք:

Սկիւռներ ալ կային,

Անոնք ծառին վրայ ելան,

Ծառէն վար իջան, մեր քովը եկան:

Ո՞րչափ թռչունները տեսանք, ջուրին վրայ, խոտերուն վրայ, շատ աղուոր էին, մեծ մայրիկ:

Թոռնի-կըդ Սաթենիկ

Սիրելի մեծ հայրիկս,

Հայրիկս, մայրիկս եւ քոյրս, պարտէզ գացինք,

Այս պարտէզին մէջ մեծ շէնք մը կայ,

Հոն շատ խոշոր կենդանի մը տեսայ,

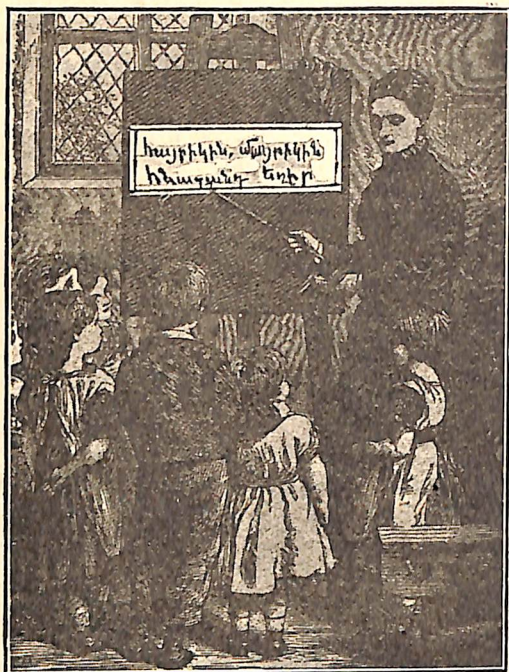
Հայրիկս ըսաւ, որ անոր անունը փիղ է:

Առիւծ մըն ալ կար երկաթ վանդակին մէջ:

Սիրուն թռչուններ ալ տեսանք,

Քեզ շատ կարօտցայ, ե՞րբ պիտի դաս մեծ մայրիկին հետ, մեր տունը:

Թոռնիկըդ՝ Արամ

Գիտե՞ս Արամ, երէկ ար-ձակուր-
դը վեր-ջա-ցաւ,
Այսօր դըպ-րոց պիտի երթանք,
Մայրիկս ըսաւ, որ առ-տուն կա-
նուխ ելնենք,
Հիմա ժա-մը եօթն է,

Մայրիկ, մա-զե-րըս սան-տը-րէ,
Սաթենի'կ, սանտ-րը հոս բեր,
Ե-րե-սըս- ու ձեռքերս ալ լու-ամ,
Հիմա նա-խա-ճաշ ընենք,
Ժամը ութուկէս է,
Դպրոցի ժա-մա-նա-կըն է,
Դը-րան զան-գա-կը կը զար-նէ,
Ահա Սօ-ֆի եւ Տի-րան ալ եկան:
Շուտ ըրէք, շուտ, հիմա կ'ու-չա-
նանք,
Այսօր շատ ուրախ ենք:

Բ-ջպ-րոց , կանոն-ի , առ — ցու-ն ,
նա-խա-ճաշ , զան — Գանկ , Ժա-ժ,
Ժա-ժա-նա-կ , Ժա-ժա-ցոյց , առ-ն
տըր , առ-նոր , ճաշըս առ-նորէ-
սօֆի եւ Մի-րան ալ խա-ն . ու-չ ,
առ-ջանալ , կ'առ-ջանալէք:

ՀԱՅ ՄԱՆՁԸ

Ես հայու մանչ եմ,
Կ'ուզեմ հայ մեծնալ,
Ճիշդ այսպէս կ'ուզեն,
Հայրս ու մայրս ալ:

Ամէն օր առտուն,
Երբ տունէն ելնեմ,
Կը վազեմ դպրոց,
Դասերս կ'առնեմ:

Ու երբ օր մըն ալ,
Մեծնամ, մարդ ըլլամ,
Հայու մանչ եմ ես,
Հայ պիտի մնամ:

Մայրիկ, վարժուհիս ո՞րքան բա-
րի է,

Բոլոր տղաք ալ կը սիրեն զինք,
Մեր դասարանը շատ ընդար-
ձակ է:

Նըստարանները նոր են եւ մա-
քուր:

Աղջիկ եւ մանչ յիսուն հոգի
ենք:

Ես շատ կը սիրեմ ընկերներս,
Ժամը իննին դպրոցի զանգակը կը
զարնէ:

Բոլոր տղաք դասարան կը մտնեն:

Վարժուհին մեր հետ կ'աղօթէ:

Վարժուհին ըսաւ, որ ամէն գիշեր
աղօթենք:

Բոլոր օրը դասեր գըրեցինք:

Վարժուհիս սեւ տախտակին վը-
րայ պատկերներ գըծեց:

Ես ալ կրնամ պատ-կեր գծել:

Ժամը երեք ու կէսին դպրոցէն կ'ել-
նենք:

Մայրիկը կ'ուզէ, որ շիտակ տուն
գանք:

Պէտք է որ ուշ մնանք,

Բարի տղան մայրիկին խը-րա-տը
մտիկ կ'ընէ:

Վարժու հի, Կարայ, ծամ, Գծից,
պատկեր, պատկերներ Գծից սե
պատկերներն վրայ. աղօթիք, աղ-
ջիչ, մանչ, ընկեր, ընկերներ.
շանգազը կը դարձէ. աչ ուշ է.

Մայրիկ կրնամ Սօֆիին հետ խա-
ղալ:

Սօֆի մեր դը-րա-ցի-ին աղջիկն է:

Արամ ալ Տիրանին հետ է:

Տիրան Սօֆիին եղբայրն է:

Սօֆի, եկո՛ւր մեր պարտէզը:

Հետդ դըն-դակ խաղանք:

Դուն դէ-մըս կե-ցիր,

Քիչ մը մօտ եկուր,

Ես գնդակս նետեմ,
Դուն ալ ձեռքդ բաց,
Սօֆի բռնեց գնդակը,
Գնդակս ո՞ւր է:
Խոտերուն մէջ գնաց,
Հիմա գտայ, ո՞րչափ ուրախ եմ.
Սաթենիկ, մայրիկը քեզ կը կանչէ
Ա՛լ ժամը հինգ է,
Մնաս բարով Սօֆի,
Երթաս բարով Սաթենիկ:

Գնդակ, խաղալիք, Սօֆիի հիշ-
խ նիշեր, գուռ բռնի, Գնդ-
պակս խոտերուն մէջ գնաց.
Սիրուն Սօֆիին խղճարն է.
Սայրիկս չիս կը կանչէ. մնաս
բարով, էրթաս բարով:

Մայրիկս շատ յոգնած է,
Միշտ կ'ուզեմ օգնել մայրիկիս,
Մա'յրիկ, ի՞նչպէս կրնամ քեզ օգ-
նել,
Մաքուր լաթով մը պնակները կը
սրբեմ:
Ահա դգալ, դանակ ու պա-տա-
ռա-քաղ,
Հիմա ասոնք ալ կը չորցնեմ,
Սեղանին ծածկոցը կը մաքրեմ,
Աթոռներուն փոշին կ'առնեմ,
Խո-հա-նոցը կ'աւլեմ,
Ետքը կը լուամ ձեռքերս եւ ակոա-
ներս:
Արա՛մ, ժամը ութ է,
Պէտք է երթալ քնանալ,
Կանուխ պառկինք, որ կանուխ ել-
նենք:
Աղօթել չմոռնանք,
Գիշեր բարի, հայրիկ,
Գիշեր բարի մայրիկ:

Վիշապ, Ըսծկոյ, խոհանոց, պա-
տառախաղ, փողի, փանակ, Կը-
գալ, լաթ, Բարի, ահուայ, Կ'ա-
լի՛մ, կը չորցնի՛մ, Սայրիկիտ օգնէ՛:

Ժ Ա Մ

Տղաքս, այսօր կիւրա-կի է,
Գործել, խաղալ լաւ չէ:
Սաթենիկ, Արամ, . պէտք է շուտ
լու-ա-ցու-իլ ու հա-գու-իլ,
Նոր ըզ-գեստ-նիդ հա-գէք,
Նախաճաշ ընենք եւ հայրիկն ալ
միասին ժամ երթանք:
Ժամը Աստուծոյ տունն է,
Ժամին մէջ կ'ա-ղօ-թեն ու կ'եր-
գեն:
Տէր հայրը պա-տա-րագ կ'ընէ:
Տղաքս ժա-մուն մէջ լուռ եւ պար-
կեշտ եղիք:

Ժամ, Ժամու՞ն, Աստուծոյ, Կի-
րակի, Լուսցուի, Բաժուի,
Ընթիսոյ, չթիսոյ, Բաժի՞ք, պա-
րարագ, Լուռ, պարկէշոյ:

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԱՂՕԹՔ

Աստուած, հայր մեր,
Հաղար փառք քեզ,
Որ մենք այսօր,
Գացինք դպրոց

Գլըրել, կարդալ,
Սորվեցանք մենք,
Հաց ալ կերանք,
Խաղցանք շատ շատ,
Հիմա կուգանք,
Քունի ատեն,
Խնդրել քեզմէ,
Որ պահես մեզ,
Անփորձ, ամէն:

ՀԱՅԳԻՐՔ

Բ. ՏԱՐԻ

Առաջին Տարին յետոյ լաւագոյն դասագիրքը
Ամերիկայի Հայ Մանուկներուն համար:

ՀԱՅԳԻՐՔ

Ա. ՏԱՐԻ

ԳԻՆ 30 ՍԷՆԹ

ԴԻՄԵԼ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ՝

Mrs. G. A. NAZAR
156 Albion Street
Somerville, Mass.

ԿԱՄ ԵՐԱՆ, ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀԱՅ
ԳՐԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ: